

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΤΔΕ

Υπερλογοτεχνία – Υπερκείμενο και Ipad

Συντάκτης: Καλόγηρος Βασίλειος

Υπεύθυνη:

επικ. Καθηγήτρια κα Παπαρούση Μαρίτα

user

[Επιλογή ημερομηνίας]

Υπερλογοτεχνία και Υπερκείμενο. Μια νέα μορφή λογοτεχνίας μέσα από το «πάντρεμά» της με το διαδίκτυο και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

1.1 Σχέση λογοτεχνίας με διαδίκτυο και υπολογιστές

Ζούμε σε μια εποχή όπου η τεχνολογία είναι κυρίαρχη στη ζωή μας. Οι υπολογιστές βρίσκονται παντού. Βρισκόμαστε στην εποχή της τέταρτης οθόνης, όπως αναφέρει διαφήμιση γνωστής εταιρείας τηλεπικοινωνιών. Από την πρώτη οθόνη του κινηματογράφου, περάσαμε στη δεύτερη οθόνη της τηλεόρασης, έπειτα στην τρίτη οθόνη του υπολογιστή και πλέον στην τέταρτη οθόνη των κινητών και των υπολογιστών που είναι γνωστοί και ως «tablet pc».

Ο χώρος της εκπαίδευσης δεν μπόρεσε να μείνει ανεπηρέαστος από τις νέες τεχνολογίες. Ο Papert (1980), επισημαίνει ότι η χρήση του υπολογιστή προσφέρει γνωστικά εργαλεία και έτσι μεταβάλλει τη μάθηση από αντικείμενο πειθαρχίας και ταλαιπωρίας σε διαδικασία ανακάλυψης και ενθουσιασμού. Επίσης διευκολύνει τη μάθηση παιδιών και ιδιαίτερα μαθητών/τριών που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω έλλειψης γνωσιολογικής υποδομής και απουσίας οικογενειακής υποστήριξης (υπό την εποπτεία ειδικευμένων εκπαιδευτικών).

Και η λογοτεχνία; Δεν επηρεάστηκε από τους υπολογιστές και το διαδίκτυο;

Πολλοί ήταν αυτοί που τρομοκρατήθηκαν από την τεχνολογία και μίλησαν για το θάνατό της. Ο κριτικός της λογοτεχνίας Sven Birkerts προβλέπει το τέλος της λογοτεχνικής κουλτούρας και φοβάται ότι η υποκατάσταση της γραφής και της ανάγνωσης από τις νέες τεχνολογίες θα έχουν ως αποτέλεσμα την παρακμή της πνευματικής ζωής και της ανθρώπινης κοινωνίας. Στο βιβλίο του *The Gutenberg elegies* κάνει λόγο για «γλωσσική διάβρωση» και για συλλογική αλλαγή της καλλιτεχνικής ευαισθησίας. Υποστηρίζει ότι η νέα γενιά δεν θα μάθει ποτέ τη σημασία της σχέσης μεταξύ γραφής και ομιλίας. Σκιαγραφώντας τη μετάβαση αυτή, ανησυχεί τόσο για την επερχόμενη λαίλαπα των ηλεκτρονικών υπολογιστών όσο και επειδή δεν αντιλαμβάνεται κανείς το μέγεθος της απειλής, καθώς όλοι πανηγυρίζουν για την έλευση της ηλεκτρονικής εποχής (Παπαντωνάκης 1994).

Φυσικά δεν ήταν μόνο ο Birkerts που τρομοκρατήθηκε από την τεχνολογία. Ο Άλβιν Κίρναν, καθηγητής Ανθρωπιστικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον και δάσκαλος του Birkerts, σε μία μελέτη του με τίτλο «Ο Θάνατος της λογοτεχνίας» γράφει πως η λογοτεχνία είναι νεκρή ή στην καλύτερη περίπτωση αργοπεθαίνει στην εποχή του ψηφιακού πολιτισμού. Όπως διαπιστώνει ο ίδιος: «η λογοτεχνία χάνει τη θέση της στο δέντρο της γνώσης

και συνεπώς κινδυνεύει να διαλυθεί στον κοινωνικό χώρο. Στη θέση της, οι άνθρωποι αρχίζουν προφανώς να βλέπουν τις "επικοινωνίες", ένα αντικείμενο με εξίσου πρακτικές και θεωρητικές διαστάσεις και αξιοσημείωτη χρησιμότητα» μια «χρησιμότητα» που η λογοτεχνία αδυνατεί να παράσχει πλέον (Alvin Kernan, *Death of literature* 2002).

Ο George Steiner στο έργο του « Η σιωπή των βιβλίων», εκφράζει τους δικούς του φόβους για το τέλος της κλασικής ανάγνωσης. «Έχουμε την τάση να λησμονούμε ότι τα βιβλία, εξαιρετικά ευάλωτα, μπορούν να αφανιστούν ή να καταστραφούν. Διαθέτουν την ιστορία τους, όπως κάθε ανθρώπινο προϊόν, μια ιστορία όπου και στις ίδιες τις ρίζες της εμπεριέχεται, σε λανθάνουσα κατάσταση, η πιθανότητα, το ενδεχόμενο ενός τέλους» (George Steiner, *Η σιωπή των βιβλίων, εκδόσεις Ολκός 2008*). Στην εποχή της ηλεκτρονικής επανάστασης, της οικουμενικής αρχής επεξεργασίας του κειμένου, της ηλεκτρονικής αξιολόγησης, της διασύνδεσης, στην εποχή της γενικευμένης χρήσης της οθόνης, της διάχυσης της προσοχής και της αδυναμίας συγκέντρωσης, η ανησυχία για την τύχη της ανάγνωσης και για τη μοίρα του βιβλίου διογκώνεται. Ο Τζορτζ Στάινερ, αυτός ο μεγαλοφυής συντηρητικός, που νοσταλγεί τον «κλασικό» τύπο της ανάγνωσης και προκρίνει την αποστήθιση («πνευματική μουσική» την ονομάζει) ως ιδανικό τρόπο ουσιαστικής προσέγγισης των κειμένων, που καθαγιάζει τη σιωπή, απαραίτητη προϋπόθεση του διαβάσματος, υπογραμμίζει εδώ την τρωτότητα του γραπτού κειμένου, το «εύθραυστο» του αναγνωστικού πάθους, επικεντρωνόμενος, παραδόξως, σε εκείνους που επιδίωξαν -και επιδιώκουν- το τέλος του βιβλίου: όσους το μίσησαν, όσους το καταδίωξαν, όσους το εκτέλεσαν με συνοπτικές διαδικασίες. «Οι αντίπαλοι του βιβλίου και οι εχθροί του βρίσκονταν πάντα ανάμεσά μας», σημειώνει ο Στάινερ. Και μάλιστα μερικές φορές μεταμφιεσμένοι σε φιλελεύθερους προπαγανδιστές ενός, απελευθερωτικού, υποτίθεται, σχετικισμού. (Πηγή: Ελευθεροτυπία, 2002).

Τελικά διαψεύστηκαν οι φόβοι των πιο πάνω λόγιων; Θα απαντήσουμε καταφατικά. Όπως το θέατρο δεν εξαφανίστηκε και ούτε αντικαταστάθηκε από τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, αλλά αντίθετα προωθήθηκε, το ίδιο συνέβη και με τη λογοτεχνία.

Η λογοτεχνία σαν όρος με τη σημερινή της σημασία χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Ιωάννη Πανταζίδη το 1886, στο άρθρο του «Φιλολογία, Γραμματολογία, Λογοτεχνία», στο περιοδικό *Εστία*. Με τη συμβολή των ηλεκτρονικών υπολογιστών έχει εξελιχθεί και έχει εμπλουτιστεί με εικόνα και ήχο. Η λογική των πολυμέσων σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της τεχνολογίας καθιστά το κείμενο σαφώς πολυτροπικό, αφού όλο και περισσότερες τροπικότητες συνεργάζονται πλέον στη μετάδοση ενός μηνύματος (Kress & van Leeuwen, 1996, 2001). Κοντά στο γνωστό από παλιά γραπτό λόγο και την εικόνα ήρθαν να προστεθούν ήχοι, οπτικά εφέ, οσφρητικά ερεθίσματα ή ακόμη και η μερική εμψύχωση των χάρτινων,

παραμυθικών ηρώων με δυνατότητα μετακίνησή τους (animation), σε μια αιφνιδιαστική κίνηση 'μπολιάσματος' του παραδοσιακού βιβλίου με μια πολυμεσική διάσταση (Γιαννικοπούλου, 2002).

Ο σύγχρονος αναγνώστης και ειδικά τα παιδιά για τα οποία ο υπολογιστής αποτελεί «εκ των ουκ άνευ» προσλαμβάνουν τη λογοτεχνία με διαφορετικό τρόπο σε σύγκριση με τον αναγνώστη του προηγούμενου αιώνα. Τα τελευταία χρόνια ο αναγνώστης κατάφερε με αθόρυβο τρόπο να βρεθεί από το περιθώριο της λογοτεχνίας στο προσκήνιο. Από τον «επαρκή αναγνώστη» (του *Montaigne*) φτάσαμε, με ένα άλμα αιώνων (και δικαιοδοσιών), στον «ενεργό αναγνώστη» (του *J.J. McCann*), στον «δημιουργικό αναγνώστη» (του *R. Rorty*), στον «πληθωρικό αναγνώστη» (του *St. Fish*), στον «αποδομικό αναγνώστη» (του *J. Derrida*). Ο ασκός του αναγνωστικού Αιόλου ανοίχτηκε διάπλατος από τη στιγμή που άρχισε να υποχωρεί (στα μέσα της δεκαετίας του 1960) η γοητεία της επίκρισης της «συγκινησιακής πλάνης» (1946). Με τη δημοσίευση του περιβόητου δοκιμίου «Ο θάνατος του Συγγραφέα» (1968) του *R. Barthes*, ο αναγνώστης αναδύθηκε στο θεωρητικό/κριτικό προσκήνιο ως ο αποφασιστικότερος παράγοντας νοήματος στο λογοτεχνικό έργο. (Βαγενάς, 2005). Πλέον με την «υπερλογοτεχνία» ο αναγνώστης αποκτά ακόμα μεγαλύτερη δύναμη. Προτού όμως παρουσιαστούν οι νέες δυνάμεις που αποκτά ο αναγνώστης είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν οι όροι υπερκείμενο και υπερλογοτεχνία.

Στη δεκαετία του '60, ο Ted Nelson συνέλαβε την ιδέα ενός τεράστιου ηλεκτρονικού δικτύου για να συνδέσει όλες τις πληροφορίες που υπήρχαν μέχρι τότε στον κόσμο. Πρόκειται για το Project Xanadu (Nelson, 1974 και 1992). Αυτό θα το πετύχαινε αν όλα τα έγγραφα που υπήρχαν παρέπεμπαν το ένα στο άλλο ώστε να δημιουργηθεί ένα «παγκόσμιο» κείμενο (docuverse). Έπλασε λοιπόν τη λέξη υπερκείμενο για να ονομάσει ένα εργαλείο που θα δημιουργούσε μια μη σειριακή σύνδεση των κειμένων (Μάτος, Οικονόμου, Βίγκλας, 2006)

1.2 Το υπερκείμενο και η υπερλογοτεχνία

Τι είναι όμως το υπερκείμενο;

Ο πατέρας του υπερκειμένου ο Theodor Nelson διευκρινίζει το περιεχόμενό του το 1965. Hypertext «ένα σώμα γραπτής ή εικονογραφημένης πληροφορίας που διασυνδέεται με σύνθετο τρόπο που δεν θα μπορούσε να αναπαρασταθεί εύκολα στο χαρτί. Μπορεί να περιέχει περιλήψεις ή χάρτες των περιεχομένων και των συσχετίσεων τους. Μπορεί να περιέχει σημειώσεις, προσθήκες και υποσημειώσεις από τους αναγνώστες του» (Nelson, 1965). Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετοί συγγραφείς εντοπίζουν την ιδέα του υπερκειμένου σε ένα πρωτοποριακό άρθρο του V. Bush στο *Atlantic Monthly* (1945) «As we may think», όπου περιγράφει την Memex, μια μηχανή που θα

αποθήκευε, θα διαχειριζόταν και θα ανακτούσε την πληροφορία με βάση την αρχή της συνειρμικής ευρετηριοποίησης. Όλες οι πληροφορίες θα συνδέονταν μεταξύ τους. Αυτό λοιπόν που πρότεινε ήταν η σύνδεση διαφορετικών μέσων (κείμενο, εικόνα, ήχος) μέσα σε ένα ενοποιημένο σύστημα.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του υπερκειμένου είναι ότι δεν έχει ιεραρχημένη δομή. Τα κείμενα είναι οργανωμένα με μη γραμμική, μη σειριακή μορφή. Κάθε ανάγνωσή του υπερκειμένου είναι και διαφορετική. Ο αναγνώστης, λοιπόν, είναι αυτός που καθορίζει τη δομή και την εκ νέου ανάγνωση και ερμηνεία ιδίως των "lexias" δηλαδή των μικρότερων τμημάτων ενός μεγαλύτερου κειμένου (Barthes, 1970). Η ανάγνωση του δεν είναι μια απλή διαδικασία. Ο αναγνώστης πρέπει να εμβαθύνει στο κείμενο για να καταλάβει το πώς συνδέονται οι πληροφορίες.

Το 1992, ο George P. Landow, ένας πρωτοπόρος στη χρήση του υπερκειμένου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έγραψε ένα βιβλίο (*Hypertext: the Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology*), του οποίου ο τίτλος αποκαλύπτει τον αντίκτυπο του υπερκειμένου μέσα σε ένα πολιτιστικό πλαίσιο που είναι «διαποτισμένο» από τις Νέες Τεχνολογίες. Σ' αυτό το βιβλίο, το υπολογιστικό υπερκείμενο ορίζεται ως «το κείμενο που αποτελείται από ενότητες λέξεων (ή εικόνων) που συνδέονται ηλεκτρονικά μέσω πολλαπλών μονοπατιών, αλληλουχιών ή ιχνών σε μια απέραντη, μονίμως ατελή κειμενικότητα και που περιγράφεται από τους όρους υπερδεσμός, κόμβος, δίκτυο, ιστός και μονοπάτι». (Μάτος, Οικονόμου, Βίγκλας, 2006)

Μέσα από την συνάντηση του υπερκειμένου και της λογοτεχνίας γεννήθηκε η υπερλογοτεχνία (hyper literature). Ο αμερικανικός συγγραφέας Michael Joyce πειραματίστηκε με το υπερκείμενο για να γράψει πραγματική μυθιστοριογραφία. Συνέλαβε έπειτα την ιδέα μιας εικονικής ιστορίας που δεν θα διαβαζόταν ποτέ δύο φορές με τον ίδιο τρόπο: το αποτέλεσμα ήταν το «Afternoon, a story». Η υπερκειμενική μυθιστοριογραφία (ή hyper-fiction) είχε γεννηθεί. Το έργο αυτό δημοσιεύτηκε το 1987 και δίνει στον αναγνώστη τη δυνατότητα να περιηγηθεί μέσα από 951 υπερσυνδέσμους σε 539 χωρία. Παράλληλα μπορεί να δίνει απλές απαντήσεις (τύπου ναι/όχι) σε ερωτήσεις, χωρίς να του παρέχεται η δυνατότητα παραγωγής συνεχούς λόγου, να συμπληρώνει λέξεις κλειδιά και να διαμορφώνει την ιστορία χαράσσοντας τη δική του διαδρομή. (Γιακουμάτου, 2002).

Ο αναγνώστης με την υπερλογοτεχνία γίνεται κυρίαρχος. Συνδιαμορφώνει την ιστορία μαζί με τον λογοτέχνη. Η διαδραστικότητα του προσφέρει έναν ενεργητικό ρόλο. Οι πιο σημαντικές διαφορές της με την κλασική ή καλύτερα την έντυπη μορφή της λογοτεχνίας, αφού η υπερλογοτεχνία διαβάζεται μόνο στην οθόνη του υπολογιστή – είναι οι ακόλουθες:

1. Ανατρέπεται η κυριαρχία του συγγραφέα
2. Έντονη αλληλεπίδραση
3. Ρευστότητα και δομική ευελιξία
4. Σπανίως ακολουθούν γραμμική αφήγηση

5. Καταργεί την μονοκρατορία του λόγου. Το λογοτεχνικό υπερκείμενο εμπλουτίζεται με εικόνες, ήχους και έτσι μετατρέπεται σε λογοτεχνικό υπερμέσο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολυσημία στα λογοτεχνικά υπερκείμενα είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της πολυτροπικότητάς του (Χοντολίδου, 1999). Των πολλαπλών δηλαδή τρόπων με τους οποίους μπορεί να αποδοθεί το κείμενο. Θεμελιώδη ρόλο στη νοηματοδότηση του κειμένου έχουν οι πολλαπλοί σημειωτικοί τρόποι στην επικοινωνία.

Σ' αυτό το πλαίσιο πολλοί συγγραφείς υπερλογοτεχνικών κειμένων πειραματιζόμενοι, συμπεριέλαβαν εικόνες και ήχους στα έργα τους, εκτείνοντας το υπερκείμενό τους στο πεδίο των πολυμέσων. Η πλαισίωση του υπερκειμένου με πολυμεσικά στοιχεία επεκτείνει το φάσμα της λογοτεχνίας παρέχοντας τη δυνατότητα πρόσβασης στον αναγνώστη σε τεράστιες ποσότητες δεδομένων σ' ένα σύνθετο δίκτυο οπτικοακουστικών πληροφοριών. Επομένως η ηλεκτρονική γραφή είναι ταυτόχρονα οπτική και λεκτική περιγραφή (Bolter, 1992 :130).

Με την υπερλογοτεχνία ο αναγνώστης επιλέγει τη δικιά του διαδρομή μέσα στο κείμενο αφού όπως προαναφέρθηκε έχει καταργηθεί η γραμμικότητα της αφήγησης. «Η ίδια η ιδέα της υπερκειμενικής λογοτεχνίας (hyperfiction) θεωρείται η ενσάρκωση όλων των λογοτεχνικών θεωριών για τον ενεργητικό αναγνώστη» (Rau, 2000: 1). Η κατάργηση της γραμμικότητας της ανάγνωσης καταλήγει σε μία δομική ρευστότητα που αποδεσμεύει τον αναγνώστη από τις συνηθισμένες κειμενικές νόρμες και τον εμπλέκει σε μια διαρκή προσπάθεια αναζήτησης εξόδου από έναν κειμενικό λαβύρινθο. Μάλιστα, για τους περισσότερο αισιόδοξους, η έννοια του λαβύρινθου δίνει τη θέση της σε εκείνη του λούνα πάρκ όπου μια σειρά ευχάριστων εκπλήξεων περιμένουν τον αναγνώστη σε κάθε του περιπλάνηση στον κειμενικό χώρο (Douglas-Yellowees, 1997).

Όμως πρόκειται για μια τόσο ευχάριστη ανάγνωση που να παρομοιάζεται με «λούνα παρκ»; Οι Γιακουμάτου, Νικολαΐδου υποστηρίζουν ότι η ηλεκτρονική ανάγνωση υπονομεύει την καταβύθιση του αναγνώστη στο λογοτεχνικό κείμενο. Αυτό συμβαίνει γιατί καλείται διαρκώς σε κάθε «αναγνωστικό σταυροδρόμι» να σκεφτεί ποια θα είναι η πορεία που θα ακολουθήσει. Άρα ο αναγνώστης βρίσκεται διαρκώς σε διλήμματα που μπορεί εν τέλει να μην είναι και τόσο ευχάριστα.

Εκτός από το “Afternoon, a story” άλλα έργα υπερκειμενικής λογοτεχνίας είναι και τα ακόλουθα:

- “Frankenstein”, Mary Shelley
- “Patchwork Girl”, Shelley Jackson
- “Victory Garden”, Stuart Moulthrop
- “Grammatron”, Mark Amerika
- “Water, Water, Water”, Christy Sheffield Sanford, Reiner Strasser
- “These waves of girls”, Caitlin Fischer
- “Πλανήτης Πρέσπα”, Σ.Νικολαΐδου
- “Δαμασκηνός, μια ιστορία για υπολογιστή και πυξίδες”, M.Pavic

Βέβαια στοιχεία υπερκειμενικής δομής μπορούμε να ανιχνεύσουμε και σε έντυπα έργα κυρίως σε μεταμοντέρνους και μοντερνιστές συγγραφείς που αξιοποίησαν το στοιχείο του «παιχνιδιού» στα έργα τους. (Μπόρχες 2005, Άπαντα πεζά, Cortasar 1988, το Κουτσό, Pavic M. 1988, Dictionary of Khazars κ.α) ενώ η κατάργηση της γραμμικότητας στην αφήγηση μας είναι ήδη γνωστή από τα Ομηρικά έπη.

1.3 το πρώτο ελληνικό υπερλογοτεχνικό έργο

Από τα παραπάνω έργα που παραθέτονται αξίζει να τονιστεί ότι ο «Πλανήτης Πρέσπα» σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κυκλοφορεί και σε έντυπη μορφή από τις εκδόσεις Κέδρος. Θα αναρωτηθούν τότε αρκετοί αν είναι δυνατόν να πρόκειται για το πρώτο δείγμα ελληνικής υπερλογοτεχνίας αφού όπως προαναφέρθηκε η υπερλογοτεχνία διαβάζεται μόνο στην οθόνη του υπολογιστή. Και όμως ναι. Ο «Πλανήτης Πρέσπα» προσφέρεται σε μια άλλη εκδοχή του διαφορετική από την έντυπη στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στην ιστοσελίδα <http://www.snikolaidou.gr/>. Παραθέτουμε τι είπε η ίδια η δημιουργός για την προσπάθειά της μετά από επικοινωνία που είχαμε μαζί της: «η υπερλογοτεχνική εκδοχή του Πλανήτη Πρέσπα αποτελεί ένα "διαδικτυακό κέρασμα". Δημιουργήθηκε πριν από την κυκλοφορία του βιβλίου (στο τέλος του 2001, αν θυμάμαι καλά). Περιέχει ενδεικτικά ένα ελάχιστο μέρος του βιβλίου οργανωμένο υπερκειμενικά. Στη διαδικτυακή εκδοχή ο αναγνώστης δημιουργεί τη δική του αναγνωστική πορεία, επιλέγοντας δεσμούς. Στην έντυπη εκδοχή του βιβλίου η αφήγηση είναι φυσικά σειριακή.

Το μεγάλο ερώτημα είναι αν η υπερλογοτεχνία μεταβιβάζει την εξουσία στον αναγνώστη. Η απάντηση είναι ότι πρόκειται για μερική μεταβίβαση και θα τεκμηριώσουμε την απάντησή μας. Το κείμενο το γράφει ο συγγραφέας και αυτός είναι που θα ορίσει τα κομβικά σημεία τα οποία θα οδηγήσουν τον αναγνώστη από τη μια σελίδα του φυλλομετρητή στην άλλη. Αυτός θα επιλέξει τις εικόνες και τους ήχους που θα εισαγάγει στο κείμενο. Η διαδραστικότητα - ελευθερία λοιπόν μήπως περιορίζεται στην επιλογή των δεσμών; Με ένα τέτοιο είδος διάδρασης αναγνώστη-κειμένου, μπορεί να διατυπωθεί η υπόθεση ότι το κείμενο «προσφέρεται» στον αναγνώστη και προκαλεί την παιγνιώδη διάθεσή του; Υπάρχουν μελετητές που υποστηρίζουν αυτή τη θέση με θέρμη όπως οι Landow, : 273 και Bolter 1992 :.25. Ο αναγνώστης λοιπόν κινείται μέσα σε όρια που ο ίδιος δεν ορίζει, δεν αλλάζει. Η κοσμική δύναμη που επιβάλλει τη θέληση της είναι ο ίδιος ο δημιουργός-συγγραφέας. Τα πλαίσια λοιπόν της δράσης είναι προδιαγεγραμμένα. Μέσα σ' αυτά όμως ο αναγνώστης έχει το δικαίωμα της επιλογής και της δημιουργίας της δικιάς του αναγνωστικής πορείας. Ο συγγραφέας κινείται έξω από τον αναγνώστη- με την έννοια ότι δεν τον καθορίζει απόλυτα, δεν τον εξαφανίζει όπως συμβαίνει στην έντυπη-παραδοσιακή λογοτεχνία όπου ο αναγνώστης υποτάσσεται απόλυτα. Στην υπερκειμενική λογοτεχνία έχει το δικό του χώρο δράσης! Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε τον λογοτέχνη με τον Χριστιανικό Θεό που δημιουργεί τον κόσμο και τον αναγνώστη με τον άνθρωπο που ζει και κινείται σε έναν κόσμο που δε δημιουργήθηκε από τον ίδιο έχει όμως τη δύναμη της επιλογής και του καθορισμού της πορείας στη ζωή του.

Βέβαια τα ερωτήματα δε σταματούν εδώ. Τελικά η υπερλογοτεχνία προσφέρει μέσω των υπολογιστών αναγνωστική απόλαυση και ευχαρίστηση; Μήπως το ίδιο το μέσο, η οθόνη του υπολογιστή την καταργεί, την κάνει κουραστική;

Η έρευνα που διεξήγαγαν οι Γιακουμάτου, Νικολαΐδου το διάστημα Νοέμβριος 2001 έως Μάρτιο του 2002 δίνει απαντήσεις στα ερωτήματά μας. Το 44,1% του δείγματος δεν διάβασε ολόκληρο το έργο αν και η διαδικασία της πλοήγησης σε ποσοστό 79,4% δεν τους δυσκόλεψε. Ο ηλεκτρονικός αναγνώστης περιηγείται με όρους τηλεοπτικού ζάπινγκ και αραιότερα με όρους εμβάπτισης σε ένα συγγραφικό σύμπαν. (Γιακουμάτου, Νικολαΐδου, 2000 : 6-10) Το παραπάνω γεγονός μπορεί να συνδυαστεί και με την διαπίστωση ότι η ανάγνωση κειμένου από την οθόνη του υπολογιστή είναι μια κουραστική και αργή διαδικασία. Έχει μετρηθεί ότι η ανάγνωση από την οθόνη υπολογιστή είναι κατά 30% πιο αργή από την ανάγνωση από έντυπο υλικό κειμένου ίδιων διαστάσεων και πυκνότητας (Αβούρης, 2000). Επίσης η στάση που επιβάλλει η συνήθης οριζόντια θέση της οθόνης του προσωπικού υπολογιστή, προκαλεί καταπόνηση του μυϊκού συστήματος υποστήριξης της κεφαλής και στρες.

Το συμπέρασμά μας λοιπόν είναι ότι το ίδιο το μέσο, δηλαδή ο υπολογιστής, έχει διπλό ρόλο. Από τη μια προσφέρει τη δυνατότητα στο λογοτέχνη να ξεφύγει από τις λογοτεχνικές νόρμες, όμως από την άλλη πλευρά κουράζει τον αναγνώστη. Επομένως πρέπει να μελετήσουμε κατά πόσο τα νέα μέσα, όπως το iPad της Apple, μπορούν να εξαλείψουν τα προβλήματα της αναγνωσιμότητας του κειμένου στην οθόνη του υπολογιστή και να αναδείξουν περαιτέρω τις νέες δυνατότητες που προσφέρει η υπερλογοτεχνία στον αναγνώστη και φυσικά να διερευνήσουμε αν και κατά πόσο είναι διατεθειμένοι οι νέοι να διαβάσουν στον υπολογιστή τους υπερλογοτεχνία.

1.4 υπολογιστής αφής «iPad» και ανάγνωση

Το iPad της αμερικανικής εταιρείας Apple είναι ένας υπολογιστής αφής που κυκλοφόρησε το 2010 και ήδη μέσα στο 2011 παρουσιάστηκε στην αγορά η δεύτερη έκδοσή του. Μέσα σε 28 μέρες πουλήθηκαν 1.000.000 iPad ενώ οι ιδιοκτήτες του κατέβασαν 1.500.000 ψηφιακά βιβλία στη νέα τους συσκευή. Οι αριθμοί δείχνουν το πόσο πετυχημένος είναι ο συγκεκριμένος υπολογιστής αφής. Αριθμοί που έχουν άμεση σχέση και με τις δυνατότητές της.

Πιο αναλυτικά η συσκευή έχει οθόνη τύπου αφής διαστάσεων 9,7 inches. Όσον αφορά τις υπόλοιπες διαστάσεις της αυτές είναι οι ακόλουθες:

Βάρος: 601 γραμμάρια

Ύψος: 24 εκατοστά

Πλάτος: 18,5

Πάχος: 8,8 χιλιοστά

Έχει λοιπόν τις διαστάσεις ενός βιβλίου. Για παράδειγμα το βιβλίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας της γ γυμνασίου έχει ύψος 28 εκ., πλάτος 20 εκ. πάχος 1 εκ. και βάρος 607 γραμμάρια.

Οι διαστάσεις, το βάρος και η μεγάλη διάρκεια της μπαταρίας που φθάνει τις 10 ώρες εξασφαλίζουν μεγάλη φορητότητα. Επιπρόσθετα η μεγάλη και ευανάγνωστη οθόνη καθιστά τη συσκευή άκρως ανταγωνιστική συγκριτικά με τα παραδοσιακά βιβλία. Το παραπάνω γεγονός επιβεβαιώνεται και από έρευνα που έγινε στην Αμερική (Nielsen, 2010) που είχε ως στόχο να διαπιστώσει την ταχύτητα ανάγνωσης ανάμεσα στο ipad, το ηλεκτρονικό βιβλίο Kindle και το παραδοσιακό βιβλίο. Η έρευνα λοιπόν έδειξε ότι η ταχύτητα ανάγνωσης στο ipad είναι μόλις **6,2%** χαμηλότερη από αυτή του έντυπου βιβλίου.

Επίσης ζητήθηκε από τους αναγνώστες να βαθμολογήσουν την ικανοποίηση τους από την ανάγνωση ενός μυθιστορήματος σε Η/Υ, έντυπο βιβλίο, ηλεκτρονικό βιβλίο Kindle, ipad. Τα αποτελέσματα λοιπόν ήταν τα εξής:

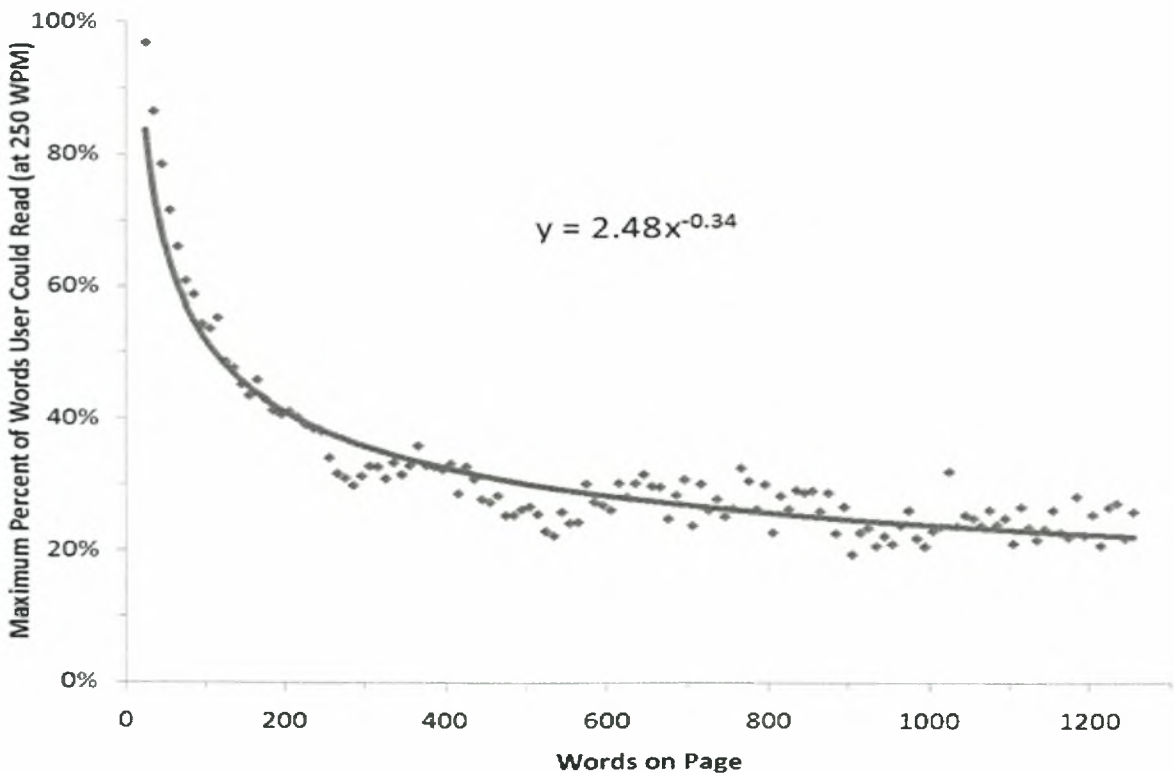
1. **ipad**: 5,8/7

2. **ψηφιακό βιβλίο Kindle**: 5,7/7

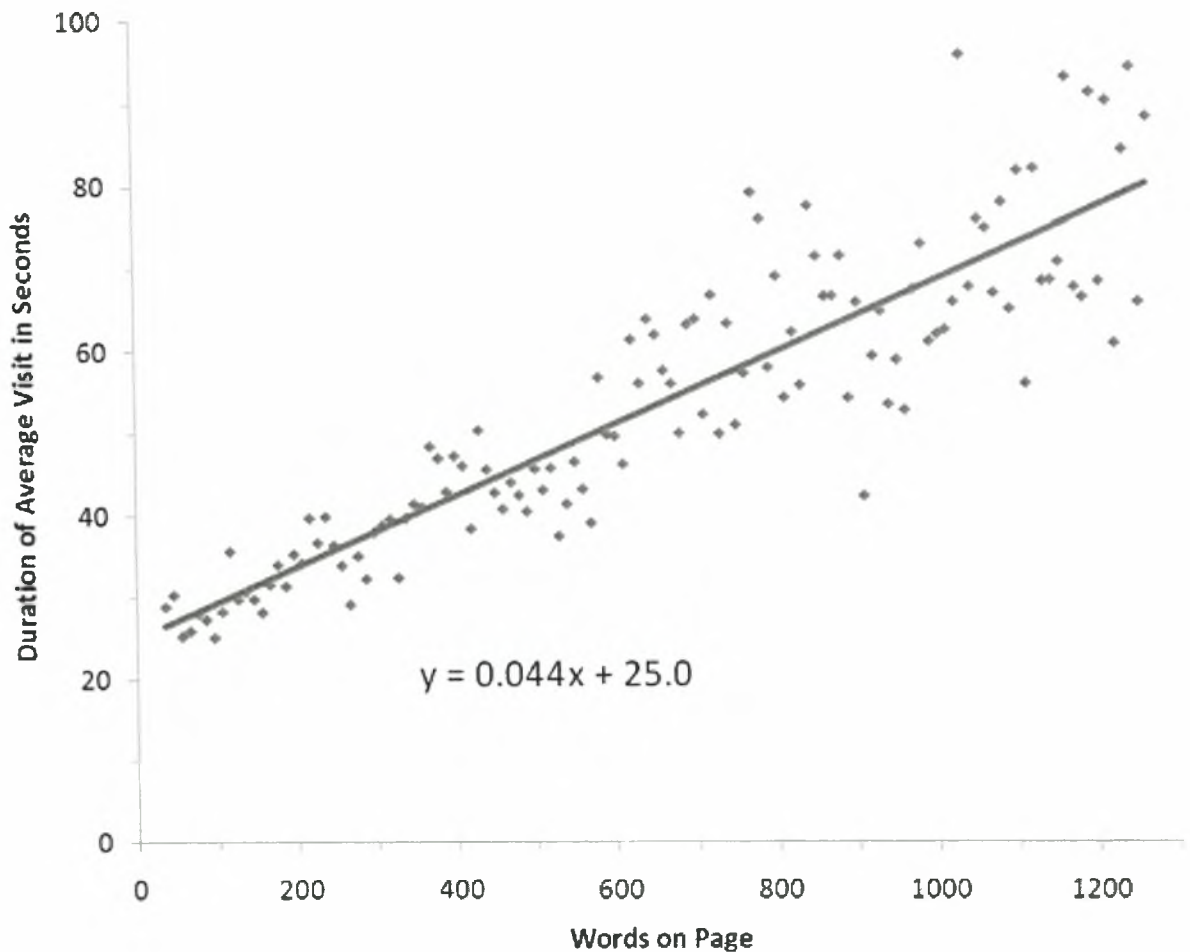
3. **έντυπο βιβλίο**: 5,6/7

4. **Η/Υ** : 3,6/7

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η συσκευή ipad λαμβάνει την υψηλότερη βαθμολογία όσον αφορά την ικανοποίηση του χρήστη ενώ ο Η/Υ βρίσκεται με μεγάλη διαφορά στην τελευταία θέση ικανοποίησης. Το γεγονός αυτό συνδέεται άμεσα με το γεγονός ότι η ανάγνωση από την οθόνη υπολογιστή είναι κατά 30% πιο αργή από την ανάγνωση από έντυπο υλικό κειμένου ιδίων διαστάσεων και πυκνότητας (Αβούρης, 2000). Άλλωστε σε πρόσφατη έρευνα (Nielsen, 2008) για την ανάγνωση στο διαδίκτυο διαπιστώθηκε ότι οι χρήστες του διαδικτύου όπως υποστηρίζει και η κα Νικολαΐδου διαβάζουν με όρους τηλεοπτικού ζάπινγκ. Όπως δείχνει και το γράφημα σε μια σελίδα 200 λέξεων οι διαδικτυακοί αναγνώστες διαβάζουν περίπου το 40% των λέξεων.

Επίσης οι αναγνώστες των ιστοσελίδων δεν αφιερώνουν χρόνο αφού διαβάζουν 100 λέξεις σε 25 περίπου δευτερόλεπτα.

Τα παραπάνω στοιχεία παρατίθενται προκειμένου να ερμηνεύσουν το γεγονός ότι το 44,1% του δείγματος της έρευνας που πραγματοποίησε η κα Νικολαΐδου δεν διάβασε το υπερλογοτεχνικό έργο αν και το 79,4% δεν συνάντησε προβλήματα στην περιήγηση. Μάλιστα προχωρήσαμε και σε έναν έλεγχο των λέξεων που περιλαμβάνει κάθε ένας από τους επτά πλανήτες στην αρχική του σελίδα. Για παράδειγμα στον πρώτο πλανήτη οι λέξεις είναι 248, ενώ στους δυο τελευταίους πλανήτες οι λέξεις είναι 266 και 206 αντίστοιχα. Με βάση τα γραφήματα που παραθέτουμε οι αναγνώστες θα διάβαζαν το 40% των λέξεων και θα εσίαζαν συνηθισμένοι από τη διαδικτυακή τους περιήγηση στους υπερσυνδέσμους χωρίς να μπουουν στη διαδικασία να κατανοήσουν το κείμενο. Όλα αυτά έχουν να κάνουν σχέση με την αναγνωστική συνήθεια στο διαδίκτυο και ιδίως στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

1.5 iPad και υπερλογοτεχνία

Με βάση τα στοιχεία που παραθέτουμε και τα οποία στηρίζονται σε έρευνες διαπιστώνουμε ότι το iPad μπορεί να δώσει μια νέα διάσταση στην υπερλογοτεχνία και γενικότερα στα υπερλογοτεχνικά έργα. Στην διαπίστωση αυτή μας οδηγεί το γεγονός ότι τόσο οι διαστάσεις του όσο και η οθόνη του το κάνουν άμεσα συγκρίσιμο με το έντυπο βιβλίο. Επιπρόσθετα η αναγνωσιμότητά του είναι πολύ κοντά σε αυτή του βιβλίου. Η υπερλογοτεχνία λοιπόν αποκτά μια νέα διάσταση. Καταρρίπτονται οι δυσκολίες ανάγνωσης που δημιουργεί η οθόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή και πλέον προβάλλεται σε ένα μέσο που είναι εφάμιλλο σε χρηστικότητα με το έντυπο βιβλίο. Άλλωστε μπορείς ενώ είσαι ξαπλωμένος στο κρεβάτι σου να επισκεφτείς την ιστοσελίδα www.snikolaidou.gr και να διαβάσεις το υπερλογοτεχνικό έργο κάτι που δε μπορεί να γίνει σε έναν σταθερό ηλεκτρονικό υπολογιστή ακόμα και σε φορητό. Το γεγονός ότι 1.500.000 βιβλία έχουν διαβαστεί στο iPad αποδεικνύει περὶτρανα ότι η συσκευή αυτή που ανταγωνίζεται τα ψηφιακά βιβλία μπορεί να αλλάξει τους κανόνες διαδικτυακής ανάγνωσης.

1.6 Η έρευνα

A. Σκοπός:

Ορμώμενοι από τις έρευνες που εκπονήθηκαν και απέδειξαν ότι ένα ποσοστό αρκετά υψηλό που προσεγγίζει το 44,2% (Νικολαΐδου, Γιακουμάτου 2002) δεν διάβασε το υπερλογοτεχνικό κείμενο της Πρέσπας αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε συσκευές αφής τύπου iPad. Στόχος μας ήταν να διαπιστώσουμε αν τελικά τα οι νέοι υπολογιστές αφής μπορούν να δημιουργήσουν νέα δεδομένα ιδίως για την υπερλογοτεχνία άλλα και γενικότερα για τη λογοτεχνία.

B. Μεθοδολογία έρευνας:

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 30 άτομα εκ των οποίων 16 ήταν κορίτσια και 14 αγόρια. Πριν ξεκινήσει η έρευνα παρουσιάστηκε το περιεχόμενο της έννοιας υπερλογοτεχνία καθώς και η ιστοσελίδα www.snikolaidou.gr που περιέχει το πρώτο υπερλογοτεχνικό κείμενο. Τα άτομα του δείγματος προτού επιλεγθούν ρωτήθηκαν για το αν διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία. Επιλέχθηκαν μόνο όσοι διέθεταν ηλεκτρονικό υπολογιστή και διάβαζαν τουλάχιστον 2 λογοτεχνικά βιβλία ώστε να έχουν εμπειρία ανάγνωσης λογοτεχνικών κειμένων και να γνωρίζουν από νέες τεχνολογίες.. Ακολουθήθηκε λοιπόν δειγματοληψία σκοπιμότητας. Προκειμένου να διαπιστώσουμε αν πράγματι οι υπολογιστές τύπου αφής μπορούν να δώσουν ώθηση στην υπερλογοτεχνία χρησιμοποιήθηκαν 3 συσκευές. Μία τύπου iPad2 και 2 συσκευές τύπου iPad1. Ακολούθως μοιράστηκαν ερωτηματολόγια με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου ώστε να διαπιστώσουμε τις απόψεις των υποκειμένων του δείγματος για την εμπειρία ανάγνωσης που βίωσαν μέσω του υπερλογοτεχνικού κειμένου και των υπολογιστών αφής. Ο ερευνητής έκανε τη διανομή των ερωτηματολογίων και η συμπλήρωσή τους έγινε χωρίς την παρουσία του ώστε να εξασφαλιστεί σε συνδυασμό και με την ανωνυμία των ερωτηματολογίων η μεγαλύτερη δυνατή ειλικρίνεια των συμμετεχόντων. Τα

συμπληρωμένα ερωτηματολόγια στάλθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στον ερευνητή. Ακολούθως έγινε η στατιστική επεξεργασία με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS IBM έκδοση 19.

Γ. Το δείγμα

Όπως προαναφέρθηκε το 53,3% του δείγματος ήταν κορίτσια και το 46,7% αγόρια.

ΦΥΛΟ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΚΟΡΙΤΣΙ	16	53,3	53,3	53,3
ΑΓΟΡΙ	14	46,7	46,7	100,0
Total	30	100,0	100,0	

Δ. Γνωρίζετε τι είναι υπερλογοτεχνία;

Στην πιο πάνω ερώτηση και τα 30 άτομα του δείγματος απάντησαν ότι δε γνωρίζουν τι είναι υπερλογοτεχνία. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την έρευνα της Βοσκαρίδου που έδειξε ότι το 60% δεν γνωρίζει το περιεχόμενο της υπερλογοτεχνίας. Η αντίθεση όμως αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι τα άτομα του δείγματός μας ήταν ηλικίας 17-18 ετών (μαθητές γ λυκείου) ενώ το δείγμα της κα. Βοσκαρίδου είχε ηλικιακό εύρος 20-30 ετών.

ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΥΠΕΡΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΟΧΙ	30	100,0	100,0	100,0

Ε. Διαβάσατε το υπερλογοτεχνικό κείμενο Πλανήτης Πρέσπα στον Η/Υ;

Στην ερώτηση αυτή λάβαμε τις ακόλουθες απαντήσεις:

ΔΙΑΒΑΣΑΤΕ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΠΡΕΣΠΑ?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΟΧΙ ΟΛΟ	13	43,3	43,3	43,3
ΝΑΙ	17	56,7	56,7	100,0
Total	30	100,0	100,0	

Το 56,7% του δείγματος απάντησε ότι διάβασε το κείμενο στον Η/Υ είτε αυτός ήταν σταθερός είτε φορητός (laptop). Ωστόσο ένα ποσοστό 43,3 ποσοστιαίων μονάδων δεν διάβασε το κείμενο.

ΣΤ. Γιατί δεν διαβάσατε το υπερλογοτεχνικό κείμενο στον υπολογιστή σας;

Μετά από την αρνητική απάντηση 13 ατόμων του δείγματος προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε τους λόγους για τους οποίους δεν ολοκλήρωσαν την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου. Οι 8 από τους 13 απάντησαν ότι ο υπολογιστής τους κουράζει, ενώ οι υπόλοιποι 5 υποστήριξαν ότι δεν έχουν συνηθίσει να διαβάζουν λογοτεχνικά κείμενα στον υπολογιστή τους.

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΙΝΑΙ ΚΟΥΡΑΣΤΙΚΟΣ Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ	8	26,7	61,5	61,5
	ΔΕΝ ΕΧΩ ΣΥΝΗΘΙΣΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΩ ΣΤΟΝ Η/Υ	5	16,7	38,5	100,0
	Total	13	43,3	100,0	
Missing	System	17	56,7		
Total		30	100,0		

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι τα περισσότερα άτομα που δεν ολοκλήρωσαν την ανάγνωση του υπερλογοτεχνικού κειμένου ήταν αγόρια. Πιο αναλυτικά:

Group Statistics

		ΦΥΛΟ	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ	ΚΟΡΙΤΣΙ		4	1,25	,500	,250
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ	ΑΓΟΡΙ		9	1,44	,527	,176
ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ?						

Για να διαπιστώσουμε αν το φύλο σχετίζεται με το γεγονός της μη ολοκλήρωσης της ηλεκτρονικής ανάγνωσης προχωρήσαμε σε έλεγχο με τη χρήση του **χ^2 του Pearson**.

ΦΥΛΟ * ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ? Crosstabulation

		ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ?		Total
		ΕΙΝΑΙ ΚΟΥΡΑΣΤΙΚΟΣ Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ	ΔΕΝ ΕΧΩ ΣΥΝΗΘΙΣΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΩ ΣΤΟΝ Η/Υ	
ΦΥΛΟ ΚΟΡΙΤΣΙ	Count	3	1	4
	% within ΦΥΛΟ	75,0%	25,0%	100,0%
	% within ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ?	37,5%	20,0%	30,8%
ΑΓΟΡΙ	Count	5	4	9
	% within ΦΥΛΟ	55,6%	44,4%	100,0%
	% within ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ?	62,5%	80,0%	69,2%
Total	Count	8	5	13
	% within ΦΥΛΟ	61,5%	38,5%	100,0%
	% within ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ?	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,442 ^a	1	,506	1,000	,490
Continuity Correction ^b	,002	1	,962		
Likelihood Ratio	,459	1	,498		
Fisher's Exact Test					
Linear-by-Linear Association	,408	1	,523		
N of Valid Cases	13				

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,442 ^a	1	,506	1,000	,490
Continuity Correction ^b	,002	1	,962		
Likelihood Ratio	,459	1	,498		
Fisher's Exact Test					
Linear-by-Linear Association	,408	1	,523		
N of Valid Cases	13				

a. 3 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,54.

b. Computed only for a 2x2 table

Η τιμή της ελεγχουσυνάρτησης $\chi^2 = 0,442$ με 1 βαθμό ελευθερίας και το επίπεδο σημαντικότητας (p-value) του ελέγχου είναι 0,506(50,6%).

Ωστόσο επειδή 3 κελία έχουν μικρότερη τιμή του 5 απορρίπτουμε τον έλεγχο του χ^2 test. Αντίθετα θα στηριχθούμε στο fisher exact test γιατί το δείγμα είναι μικρό (13 άτομα) και το 75% των κελιών έχει τιμή μικρότερη του 5. Αφού η τιμή είναι μεγαλύτερη του 0,05 και συγκεκριμένα είναι 1,000 για την αμφίπλευρη δοκιμασία και 0,490 για την μονόπλευρη δοκιμασία αποδεχόμαστε την ανεξαρτησία ανάμεσα στο φύλο και στην μη ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής ανάγνωσης.

Z. Διαβάσατε τον Πλανήτη Πρέσπα στο ipad;

Εδώ η απάντηση ήταν καθολική. Όλοι ακόμα και τα 13 άτομα του δείγματος που δεν είχαν διαβάσει το έργο στον Η/Υ το διάβασαν στην οθόνη του ipad. Το γεγονός αυτό έρχεται να επιβεβαιώσει με τον καλύτερο τρόπο την ευκολία ανάγνωσης στο ipad όπως απέδειξαν σχετικές έρευνες στην Αμερική όπου η ικανοποίηση ανάγνωσης (5,8/7) ξεπερνούσε ακόμα και αυτή του έντυπου βιβλίου. Μάλιστα στην ερώτηση ipad ή Η/Υ για ανάγνωση υπερλογοτεχνικών κειμένων όλοι απάντησαν Ipad.

ΔΙΑΒΑΣΑΤΕ ΣΤΟ IPAD ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΠΡΕΣΠΑ?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	30	100,0	100,0	100,0

ΘΑ ΠΡΟΤΙΜΟΥΣΑΤΕ ΤΟ IPAD ΩΣ ΣΥΣΚΕΥΣΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ Ή ΤΟΝ Η/Υ?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid IPAD	30	100,0	100,0	100,0

Η. Γιατί προτιμάτε το Ipad;

Στην ερώτηση γιατί προτιμούν το ipad οι απαντήσεις ήταν πάνω κάτω αναμενόμενες. Το μικρό μέγεθος, κατά κύριο λόγο που συνεπάγεται και φορητότητα και η ευχρηστία του αποτέλεσαν τους λόγους που οι ηλεκτρονικοί αναγνώστες το προτιμούν. Το 77% του δείγματος απάντησε γιατί είναι μικρό σε μέγεθος, το 17% μεταφέρεται εύκολα και το 7% λόγω της ευχρηστίας του.

ΓΙΑΤΙ ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ ΤΟ IPAD?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΜΙΚΡΟ ΣΕ ΜΕΓΕΘΟΣ ΣΑΝ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ	23	76,7	76,7	76,7
ΜΕΤΑΦΕΡΕΤΑΙ ΠΑΝΤΟΥ	5	16,7	16,7	93,3
ΕΥΧΡΗΣΤΟ ΟΛΑ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΜΕ ΤΑ ΔΑΧΤΥΛΑ	2	6,7	6,7	100,0
Total	30	100,0	100,0	

Θ. Τα tablet pc τύπου ipad μπορούν να δώσουν ώθηση στην υπερλογοτεχνία και γενικότερα στη λογοτεχνία;

Όλοι απάντησαν θετικά. Μάλιστα όπως προειπώθηκε 150000 βιβλία «κατέβασαν» μέσα σε λίγες μέρες οι κάτοχοι των ipad ενώ στο μεγαλύτερο ηλεκτρονικό βιβλιοπωλείο το Amazon τα ψηφιακά βιβλία έχουν ξεπεράσει σε πωλήσεις τα έντυπα βιβλία. Σύμφωνα με το πρακτορείο Bloomberg, η Amazon πωλεί τώρα 105 ηλεκτρονικά βιβλία για κάθε 100 εκτυπωμένα.

ΤΑ TABLET PC ΤΥΠΟΥ IPAD ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΔΩΣΟΥΝ ΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΕΡΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

**ΤΑ TABLET PC ΤΥΠΟΥ IPAD ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΔΩΣΟΥΝ ΩΘΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΥΠΕΡΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	30	100,0	100,0	100,0

Αξίζει να σημειωθεί ότι και τα 30 άτομα του δείγματος απάντησαν ότι θα διάβαζαν ευχαρίστως λογοτεχνικά βιβλία στο ipad.

ΘΑ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΞΑΝΑ ΕΝΑ ΥΠΕΡΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ IPAD?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	30	100,0	100,0	100,0

Ι. Τι θα θέλατε να βελτιωθεί στο υπερλογοτεχνικό κείμενο που διαβάσατε;

Η ερώτηση αυτή κρίνεται αρκετά σημαντική για όσους θελήσουν να δημιουργήσουν έναν υπερλογοτεχνικό κείμενο. Το γραφικό περιβάλλον δήλωσε το 47% ότι χρήζει διορθώσεων. Αυτό είναι απολύτως λογικό αν σκεφτούμε ότι ο «Πλανήτης Πρέσπα» δημιουργήθηκε πριν 9 χρόνια το 2002 και η τεχνολογία εξελίσσεται. Το 30% θα επιθυμούσε και μουσική υπόκρουση ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 10% θα ήθελε περισσότερους συνδέσμους. Στην έρευνα της κα Νικολαΐδου να αναφέρουμε ότι το 91,2% καλοδέχεται τη συνύπαρξη εικόνων και το 53% την εμπλοκή του ήχου (Νικολαΐδου, Γιακουμάτου 2002)

ΤΙ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΒΕΛΤΙΩΘΕΙ ΣΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΠΡΕΣΠΑ?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	3	10,0	10,0	10,0
	ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	14	46,7	46,7	56,7

ΜΟΥΣΙΚΗ ΥΠΟΚΡΟΥΣΗ	9	30,0	30,0	86,7
ΔΞ/ΔΑ	4	13,3	13,3	100,0
Total	30	100,0	100,0	

1.7 Επίλογος -συμπεράσματα

Συνοψίζοντας οδηγούμαστε αβίαστα στο συμπέρασμα ότι το μεγάλο πλεονέκτημα του iPad έναντι του υπολογιστή ήταν η φορητότητα της συσκευής. Όπως δήλωσε ένα από τα άτομα του δείγματος « διάβασα το έργο λίγο πριν κοιμηθώ στο κρεβάτι μου. Αυτό δε μπορεί να γίνει με τον υπολογιστή». Δεν μπήκαμε στη διαδικασία να εξετάσουμε αν έμειναν ικανοποιημένοι από το υπερλογοτεχνικό έργο γιατί αυτό έχει εξεταστεί στην έρευνα της κα Νικολαΐδου αλλά και της κα Βοσκαρίδου. Όπως εξάγεται όμως από τις έρευνες τους οι αναγνώστες δεν θεωρούν ότι τελικά αυτοί καθορίζουν τη ροή του έργου αφού όπως προειπώθηκε οι υπερσύνδεσμοι είναι επιλογή του δημιουργού του έργου.

Λυπηρό είναι το γεγονός ότι λίγοι γνωρίζουν τι είναι η υπερλογοτεχνία – 40% στην ηλικιακή ομάδα 20-30, 0% στην ηλικιακή ομάδα 17-18. Μέχρι την ώρα που γράφεται η παρούσα εργασία έχει δημιουργηθεί μόνο ένα ελληνικό υπερλογοτεχνικό έργο. Ο υπολογιστής όπως προαναφέρθηκε έθετε κάποια εμπόδια στην υπερλογοτεχνία όμως οι νέες συσκευές τύπου tablet pc όπως είναι το iPad της apple προσφέρουν μια νέα εμπειρία ανάγνωσης και καταργούν τα προβλήματα που αναγνωσιμότητας που δημιουργεί η οθόνη του υπολογιστή προσφέροντας νέες δυνατότητες για την υπερλογοτεχνία. Απομένει να δούμε νέα υπερλογοτεχνικά έργα να μεταφέρονται στο διαδίκτυο.

Ενδιαφέρουσα πρόταση θα ήταν και οι ίδιοι οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να δημιουργήσουν τα δικά τους υπερλογοτεχνικά κείμενα και να τα αναρτήσουν στο διαδίκτυο. Θα μπορούσε ο εκπαιδευτικός να θέσει το γενικό πλάνο της ιστορίας και οι μαθητές ανά ομάδες να δημιουργήσουν τις δικές τους εκδοχές. Έτσι και θα δημιουργήσουν αλλά και θα διαβάσουν κείμενα δικά τους άλλα και άλλων μαθητών.

Βιβλιογραφία

- 1) Marx, William (2005). *L'adieu à la littérature*. Paris : Editions Minuit
- 2) Roland Barthes (1984). *La mort de l'auteur*. Essais Critiques IV
- 3) Alvin Kernan (2001). *Ο θάνατος της λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη

- 4) Voskaridou eleftheria (2006). Une figure incontournable de la modernité L'hyperlittérature.
- 5) Αποστολίδου Βενετία & Ελένη Χοντολίδου (1999). «Διδάσκοντας από κοινού λογοτεχνία στο Γυμνάσιο».
- 6) Nielsen J.,2010, iPad and Kindle Reading Speeds, Jacob Nielsen's Alertbox, [Online], διαθέσιμο από:
<http://www.useit.com/alertbox/ipad-kindle-reading.html>, 2 Ιουλίου 2010, [Downloaded] 18-6-2011
- 7) Nielsen J.,2008, How little do users read?, Jacob Nielsen's Alertbox, [Online], διαθέσιμο από:
<http://www.useit.com/alertbox/percent-text-read.html>, 6 Μαΐου 2008, [Downloaded] 18-6-2011
- 8) Νικολαΐδου Σ., Γιακουμάτου Τ., «Η λογοτεχνία μεταναστεύει στο διαδίκτυο: Ανοιχτά ερωτήματα και νέα δεδομένα», Ρόδος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 26/29-9-2002
- 9) Νικολαΐδου Σ, Γιακουμάτου Τ, «Η λογοτεχνία μπροστά στην πρόκληση του διαδικτύου: Μια μελέτη της αναγνωστικής συμπεριφοράς του κοινού απέναντι σε ένα λογοτεχνικό υπερκείμενο», Αθήνα, 29/30 – 11- 2002
- 10) Μάτος Α., Οικονόμου Α., Βίγκλας Λ., «Τα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι ΤΠΕ, στην γραφή, την ανάγνωση και τη διδασκαλία της λογοτεχνίας: Υπερκειμενική λογοτεχνία και ηλεκτρονικές αναγνωστικές κοινότητες», σελ. 547-554, 5/8 Οκτωβρίου 2006, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2006

Καλόγηρος Βασίλειος

Εκπαιδευτικός – ερευνητής

Μεταπτυχιακός φοιτητής ΠΤΔΕ «σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης και παραγωγή διδακτικού υλικού»

Καλαμπόκος Βασίλειος Π.	
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	
"Υπερλογιστεχνία - υποερ-	
ΤΙΤΛΟΣ	
"Υπερλογιστεχνία"	
ΛΗΞΗ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 Τηλ.: 24210 ~~74760-61~~

06300-1

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000108403

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.:	9765/1
Ημερ. Εισ.:	24-10-2011
Δωρεά:	Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός:	A
	372.407
	ΚΑΛ